

УДК 351.88

Мерзляк Анжела Віталіївна

проректор з науково-педагогічної роботи – директор Інституту управління
Запорізького класичного приватного університету,
доктор наук з державного управління, професор

Скрябіна Дар'я Сергіївна

доцент кафедри менеджменту організацій та зовнішньоекономічної діяльності
Запорізького класичного приватного університету,
кандидат наук з державного управління

**ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИХ
КРАЇН У СФЕРІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ:
ПЕРСПЕКТИВИ АДАПТАЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ**

Анотація. У статті розглянуто наслідки реалізації державної політики окремих східноєвропейських країн щодо вступу до Європейського Союзу. Визначено позитивні напрямки їх державної політики в цій сфері, які має впроваджувати у своїй діяльності влада України, та виявлено аспекти, що призвели до певних негативних наслідків від перебування в ЄС, яких слід урахувати у вітчизняній практиці євроінтеграції. Запропоновано заходи з реалізації державної політики інтеграції до європейського простору в кризових для України та ЄС умовах.

Ключові слова: державна політика, механізми реалізації, євроінтеграція, східноєвропейські держави, зарубіжний досвід, критерії членства, безвізовий режим, Єврозона.

**Мерзляк А. В., Скрябіна Д. С. Государственная политика
восточноевропейских стран в сфере евроинтеграции: перспективы
адаптации для Украины**

Аннотация. В статье рассмотрены последствия реализации государственной политики отдельных восточноевропейских стран относительно вступления в Европейский Союз. Определены положительные направления их государственной политики в этой сфере, которые должны внедрять в своей деятельности власти Украины, а также выявлены аспекты, которые привели к определенным отрицательным последствиям от пребывания в ЕС, которые следует учитывать в отечественной практике евроинтеграции. Предложены мероприятия по реализации государственной политики интеграции в европейское пространство в кризисных для Украины и ЕС условиях.

Ключевые слова: государственная политика, механизмы реализации, евроинтеграция, восточноевропейские государства, зарубежный опыт, критерии членства, безвизовый режим, Еврозона.

**Merzliak A., Skriabina D. Public policy of the East European
countries in the area of European integration: adaptation prospects for
Ukraine**

Annotation. In the article the consequences of certain East European countries public policy realization concerning the entry into the European Union are considered. The positive directions of their public policy in this area which Ukraine has to launch in its activity are

defined, and some aspects which led to certain negative consequences from being in the EU which should be considered in domestic practice of European integration are revealed. Actions of public policy realization in the area of integration into the European space in crisis conditions for Ukraine and the EU are offered.

Keywords: *realization mechanisms, criteria of membership, European integration, East European states, foreign experience, public policy, visa-free regime, Eurozone.*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Сучасна зовнішня державна політика, яка зокрема має за мету підвищення іміджу держави в світі, а також посилення світових тенденцій, пов'язаних із прагненням держав, що розвиваються, до набуття статусу членства у провідних інтеграційних об'єднаннях з метою отримання окремих преференцій і додаткових перспектив економічного зростання, сприяла тому, що державним стратегічним курсом для України став євроінтеграційний напрямок.

Однак, незважаючи на те, що вступ до Європейського Союзу (ЄС) зразу ж надає безліч перспектив для зростання держави, насправді фактом залишається те, що розвиненим країнами ЄС це надає більше можливостей та при цьому вони кардинально допомогли країнам, що певною мірою відстають, не в змозі. Саме тому актуальним залишається вивчення досвіду реалізації державної політики щодо членства в ЄС тих держав, які на момент вступу за рівнем свого розвитку помітно відставали від провідних країн Західної Європи, які стояли у витоків економічного союзу. Зокрема, корисним для України може стати дослідження досвіду державної політики в сфері євроінтеграції окремих пострадянських країн (Естонії, Латвії, Литви) та низки країн східноєвропейського регіону (Болгарії, Польщі, Румунії, Словаччини, Словенії, Угорщини, Хорватії, Чехії).

Тому з метою реалізації послідовної та «безболісної» для її економіки та громадянського суспільства державної політики щодо вступу в ЄС, особливо в період, коли не тільки на теренах нашої держави, але й безпосередньо всередині самого інтеграційного об'єднання спостерігаються певні кризові явища, спричинені дисбалансом його складу, для України стало б у нагоді врахування тих механізмів реалізації державної

євроінтеграційної політики східноєвропейських країн, які свого часу не були враховані їх державною владою, що спричинило певний негативний ефект для держави за роки членства в ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти (державно-управлінські, правові, політичні, зовнішньоторговельні, економічні, монетарні, міграційні тощо) інтеграційної політики України широко досліджували у своїх наукових працях вітчизняні вчені галузі державного управління О. Борисенко, В. Бульба, В. Воронкова, Н. Гнидюк, В. Говоруха, О. Гончаренко, В. Дзюндзюк, І. Куліш, А. Лавренчук, О. Малиновська, Л. Пісьмаченко, О. Пойченко, В. Стрельцов, А. Тамм та ін. Досвід євроінтеграції окремих груп країн досліджували вітчизняні та зарубіжні науковці: особливості інтеграції країн Балтії (Литви, Латвії, Естонії) – Д. Аракелян, В. Завадський, М. Джоп, С. Арнсфальд, Р. Бенгтссон, С. Гензле, К. Воронов, В. Сіміндей та ін.; позитивний досвід реформ Польщі в контексті євроінтеграції – Т. Ілюк, В. Проскурін, О. Вербицький, М. Дацишин, О. Мегеда, О. Олійник та ін.; Болгарії – Т. Черненко; країн Вишеградської четвірки (Польщі, Чехії, Угорщини, Словаччини) – Ю. Борко, О. Буторіна, Л. Глухарев, М. Каргалова, М. Ковальський, О. Красіков, Є. Кутовий, Ю. Рубінський, В. Шемятенков та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на широке висвітлення в наукових працях різних аспектів реалізації державної політики окремих країн на шляху їх євроінтеграції, необхідним виявляється аналіз зарубіжного досвіду саме східноєвропейських країн, які на момент вступу до ЄС мали певною мірою схожі завдання, проблеми та рівень розвитку, що й Україна. Тому перспективним є виокремлення тих механізмів державної політики східноєвропейської групи держав, що були б корисними та придатними до сучасних українських реалій.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз державної політики східноєвропейських країн у сфері євроінтеграції та впливу тенденцій економічного та валютного союзу на дальший розвиток цієї групи держав, а також розробка механізмів реалізації вітчизняної державної політики інтеграції до європейського простору в кризових для України та ЄС умовах з урахуванням елементів досвіду саме політики держав східноєвропейського регіону.

Виклад основного матеріалу. Станом на початок 2015 року 28 держав входять до інтеграційного об'єднання ЄС, метою функціонування якого є використання переваг єдиного економічного ринку, безвізового режиму та єдиної валюти державами-учасницями. Країнами-засновниками цього економічного союзу 1957 року стали 6 європейських держав – Бельгія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Німеччина, Франція. Однак з моменту заснування Європейського Союзу в його розвитку відбулося п'ять хвиль розширення. Найбільший етап розширення припадав на 2004 рік, коли 10 держав набули членство в ЄС. Останньою на цей час країною, яка приєдналася до Європейського Союзу, стала Хорватія (2013 р.). Офіційними державами-кандидатами до вступу наразі є Македонія, Туреччина, Ісландія, Чорногорія, Сербія, Албанія. Проте для кожної окремої держави, яка вступила до ЄС, наслідки проведеної державної політики в цій сфері були різними та залежали переважно від рівня економічного розвитку держави на момент вступу (табл. 1).

Таблиця 1

Наслідки вступу до ЄС для окремих східноєвропейських держав *

Держава	Рік вступу до ЄС	Наслідки вступу держави до ЄС для її розвитку	Загальний характер впливу приєднання держави до ЄС
Болгарія	2007	Суттєве збільшення обсягів залучених інвестицій; зміцнення національної безпеки; стимулювання конкуренції (нова правова та управлінська системи посилили інститути вільного ринку); проблеми в енергетичній сфері (спричинене значним зростанням	Позитивно – негативний

		вартості електричної енергії для населення); політична криза (зумовлена небажанням політичних еліт боротися із монополістами та корумпованою системою державного управління).	
Естонія	2004	Стрімке зростання річного ВВП у розрахунку на особу; значне поліпшення соціальних стандартів життя; ефективне оновлення судової системи; майже повне викорінення корупційних ризиків; істотне поліпшення індексу розвитку людського потенціалу; укладення значної кількості міжнародних контактів, проектів, залучення значних потоків фінансової допомоги та інвестицій.	Позитивний
Латвія	2004	У перші роки членства в ЄС держава нарощувала свій потенціал; однак через те, що урядом як стратегічні сфери держави були обрані с/г, транспорт і банківський сектор, у результаті було завдано значних збитків виробництву, зокрема цукровому, машинобудуванню, паперовій промисловості тощо); крім того, нераціональна політика в фінансовому секторі спричинила кризу на ринку нерухомості; держава опинилась у фінансовій кризі, і тільки повний розпродаж державної власності в обмін на допомогу Центробанку зміг її зупинити; наразі для країни є наявною неефективна державна політика в соціальній сфері (найбільший по ЄС розрив між доходами найбідніших і найбагатших громадян, загострення соціальної нерівності та напруженості, як наслідок – виїзд громадян на заробітки за кордон, але попри це на латвійських підприємствах не вистачає власних «робочих рук»).	Негативний
Литва	2004	У перші роки членства держави в ЄС спостерігалися високі темпи зростання ВВП – до 7,3-10%; але в дальший період низький рівень кредитних ставок і нераціональна державна політика в фінансовій сфері спричинили кризу на ринку нерухомості, у результаті чого держава опинилась на межі дефолту; але після фінансової кризи державною владою було використано державні механізми, які призвели до швидкого реформування економіки, збільшення експорту не тільки до країн ЄС, але й країн СНД; залучення значних коштів на розвиток сільського господарства й реструктуризацію економіки.	Позитивно – негативний
Польща	2004	Збереження стрімких темпів зростання економіки держави приблизно на 4-5% за рік; збільшення рівня ВВП на душу населення; значний приток інвестицій в агропромисловий комплекс; стабільність розвитку (держава є єдиною європейською країною, яка не була в рецесії під час фінансової кризи); поліпшення позиції держави в глобальному рейтингу «Doing business»; створення багатьох вільних економічних зон.	Позитивний

Словаччина	2004	Збільшення темпів зростання ВВП країни; зниження рівня безробіття; поширення демократичних ініціатив; зниження цін на окремі категорії товарів; формування демократичних політичних інститутів і відповідних органів системи влади; перехід від соціалістичної до ринкової економіки; розбудова ефективного і спроможного місцевого самоврядування; подолання диспропорції в соціальному й економічному розвитку регіонів через нову політику регіоналізації з децентралізацією та деконцентрацією владних повноважень і ресурсів; залучення іноземних інвестицій у високотехнологічні галузі; зменшення дефіциту бюджету.	Позитивний
Угорщина	2004	Гальмування темпів зростання економіки держави, починаючи з третього року членства в ЄС; дворазове доведення держави до стадії рецесії; значне збільшення зовнішнього державного боргу внаслідок використання займу МВФ; занепад с/г сектору (особливо виноробства) через квотування виробництва та продажу продукції; утрата позицій держави у глобальному рейтингу «Doing business».	Негативний

* Складено авторами на основі аналізу джерел : [1; 7; 8]

Аналіз практики формування та реалізації державної політики євроінтеграції низки східноєвропейських держав свідчить про те, що прискорена імплементація державних реформ із метою досягнення відповідності критеріям членства в ЄС у низці випадків мала швидше негативні наслідки для держави через її неготовність відповідати «європейським стандартам» та протистояти ризикам, які ці реформи несли (у цьому контексті в результаті окремі держави перебували у стадії рецесії, інші переживали енергетичну кризу, у третіх відбувався занепад окремих до цього часу успішних галузей тощо).

Однак досвід цих держав дає змогу констатувати, що проблеми, які характеризують їх державну політику в цьому аспекті, полягають більшою мірою не в зовнішніх чинниках (серед яких часто відзначають несприйняття європейською спільнотою менш розвинених держав через розрізненість рівнів їх розвитку, політичні суперечності між Сходом і Заходом тощо), а насамперед у внутрішніх чинниках (тобто неспроможність самих

держав долати ті наслідки, які несуть реформи, з одного боку, та взагалі неготовність до сприйняття цих реформ громадянським суспільством, органами влади – з іншого). Цю ситуацію наразі ми спостерігаємо і в Україні.

Європейський Союз є важливим партнером України в сфері зовнішньої торгівлі й також найбільшим іноземним інвестором нашої держави. Так, обсяги зовнішньої торгівлі товарами між країнами ЄС та Україною за 9 місяців 2014 року становили 28869,3 млн. дол. США (або 34,7 % загального обсягу торгівлі товарами України). Експорт вітчизняної продукції до країн ЄС за той же період сягав 13360,3 млн. дол. США (або 31,8 % загального обсягу експорту України). Однак обсяг імпорту товарів з країн ЄС за цей період був на рівні 15509,0 млн. дол. США (або 37,7 % загального обсягу імпорту України). У двосторонній торгівлі між сторонами зберігається негативне сальдо, однак це є суттєво меншим показником (на 5230,8 млн. дол. США) порівняно з аналогічним періодом минулого року [5]. Незважаючи на думку про те, що вступ до ЄС несе суттєві зрушення щодо обсягів зовнішньої торгівлі в бік збільшення цього показника, реальні статистичні дані свідчать, що, наприклад, за період з 2005 до 2012 року темпи приросту зовнішнього товарообігу в східноєвропейських країнах навіть знизилися порівняно з періодом до їх вступу в ЄС. Крім того, динаміка припливу прямих іноземних інвестицій у цю групу країн за роки їх перебування в ЄС теж істотно погіршилась і була нижче світового рівня [6].

Для України на сучасному етапі серед чинників, що несуть пряму загрозу реалізації державної політики євроінтеграції, залишаються такі: досі високий рівень корупції попри задекларовані заходи щодо її мінімізації (навпаки, економічна нестабільність в державі є суттєвим підґрунтям для посилення тіньових процесів); значна чисельність осіб, які виїжджають за кордон через несприятливі умови життя в країні (галопающий темп інфляції, відсутність кореляції між рівнем індексації

різного роду витрат та оплати праці і т.д.), що може зокрема суттєво посилитися при запровадженні безвізового режиму; у край висока політична та правова нестабільність, яка гальмує залучення іноземних інвестицій, призводить до кризи багатьох внутрішніх економічних процесів у державі, призупинення стратегічних виробничих потужностей та ін.; криза державної валютної системи й занепад банківського сектору, спричинені суттєвим скороченням експорту, що гальмує приток в державу іноземних коштів, значною часткою спекулятивного капіталу в загальній структурі фінансових ресурсів країни тощо.

У цілому державна політика євроінтеграції для країн, що розвиваються, має двобічний характер. З одного боку, цей процес вимагає підтримки з боку впливових держав (вливання додаткового капіталу, залучення до спільних проектів і т. ін.), з іншого боку – набагато важливішим в цьому стає внутрішній потенціал держави, спрямований на подолання негативних явищ, які перешкоджають реалізації державою євроінтеграційного напрямку, або на ліквідацію потенційних несприятливих наслідків, що можуть бути спричинені дальшим залученням до європейської спільноти. Про наслідки державної політики окремих держав щодо євроінтеграції свідчать і дані Міжнародного звіту з конкурентоспроможності держав (табл. 2).

Поширеною тенденцією на території східноєвропейських держав після вступу до ЄС, як свідчить досвід, є виникнення боргової кризи. Зокрема, з початком фінансової кризи 2008-2009 рр. державні борги східноєвропейських країн зросли з 38 до 49 % ВВП, а, наприклад, в Угорщині ця цифра сягала майже 80 %, що перевищувало допустимий Маастрихтський критерій. Характерно, що в тих країнах ЄС, у яких був вищий рівень державного боргу до ВВП, був і вищий дефіцит державного бюджету.

Таблиця 2

Індекс глобальної конкурентоспроможності східноєвропейських держав за 2012 – 2013 рр. *

Держава	Інституції	Інфраструктура	Макроекономічна стабільність	Здоров'я та початкова освіта	Вища та професійна підготовка	Ефективність товарних ринків	Ефективність ринку робочої сили	Рівень розвитку фінансового ринку	Технологічна готовність	Розмір ринку	Конкурентоспроможність ринку	Інновації	Індекс глобальної конкурентоспроможності
Естонія	4,9	4,7	6,0	6,2	5,2	4,7	5,1	4,5	5,3	3,0	4,2	3,9	4,64
Чехія	3,7	4,8	5,2	5,9	4,9	4,5	4,3	4,3	5,1	4,5	4,5	3,8	4,51
Польща	4,1	3,9	4,6	6,0	4,9	4,4	4,5	4,6	4,7	5,1	4,1	3,3	4,46
Литва	4,0	4,7	4,6	6,1	5,1	4,4	4,4	3,9	5,0	3,5	4,2	3,5	4,41
Латвія	4,0	4,1	5,1	6,0	4,8	4,4	4,8	4,4	4,7	3,1	3,9	3,2	4,35
Словенія	4,0	4,9	4,9	6,3	5,2	4,4	4,2	3,3	5,0	3,5	4,2	3,9	4,34
Угорщина	3,7	4,4	5,2	5,9	4,7	4,3	4,3	4,0	4,4	4,3	3,7	3,6	4,30
Болгарія	3,4	3,8	5,4	5,9	4,3	4,2	4,5	4,0	4,3	3,8	3,6	3,0	4,27
Словаччина	3,4	4,2	4,9	6,0	4,5	4,4	4,2	4,4	4,5	4,0	4,0	3,0	4,14
Україна	3,1	4,1	4,4	5,8	4,7	3,8	4,4	3,5	3,6	4,6	3,7	3,2	4,14
Румунія	3,3	3,2	4,8	5,5	4,4	3,9	4,0	4,0	4,1	4,4	3,5	2,9	4,07
Хорватія	3,5	4,7	4,7	5,8	4,5	3,9	4,0	3,8	4,4	3,6	3,7	3,1	4,04
Середній показник	3,7	4,0	4,8	5,8	4,5	4,1	4,4	3,8	4,2	3,7	3,7	3,1	4,17

* Складено на основі джерела [9]

Отже, боргова криза значною мірою зумовила бюджетну кризу. Також за роки кризи динаміка руху капіталу в Єврозоні різко змінилася з позитивного сальдо (чистого припливу) на суму 181 млрд. євро 2007 р. на негативне сальдо (чистий відплив) на суму 313 млрд. євро 2012 р. Наразі в багатьох східноєвропейських країнах відплив капіталу вже перевищує половину зовнішнього боргу, а в Угорщині – його загальну суму [6].

У практиці членства держав у Європейському Союзі країни з нижчим рівнем розвитку отримують фінансування з бюджету ЄС значно більше ніж сплачують внесків до нього. Це стосується Польщі (утричі більше), Румунії та Чехії (у 2–2,5 разу). Більшість східноєвропейських країн отримують від 1,5 до 2,5 тис. євро в розрахунку на душу населення. Навіть такі держави, як Болгарія і Румунія, отримують із бюджету ЄС

понад 1 тис. євро на громадянина, що вдвічі більше ніж припадає бюджетних коштів на одного жителя в Україні.

Отже, прискорені темпи євроінтеграційних прагнень держав не завжди мають для них позитивні наслідки. З досвіду державної політики щодо євроінтеграції окремих східноєвропейських держав для України можуть бути корисними окремі аспекти: з досвіду Болгарії – прискорені і негнучкі реформи мають суттєві побічні наслідки; максимально широке залучення до спільних європейських проектів у сфері безпеки допомагає країні вистояти в зоні тиску між Заходом та Сходом і зберегти незмінність стратегічного курсу; проблема корупції в країні не може бути вирішена лише шляхом зовнішнього тиску, потрібна ефективна внутрішня політика у цій сфері; з досвіду Естонії – судова реформа є ключовою в системі реформ, необхідних для реалізації з метою відповідності критеріям членства ЄС; з досвіду Польщі – перспективним напрямком підтримки відносин з ЄС є створення та підтримка функціонування спеціальних економічних зон (наприклад, у польських СЕЗ реалізовується 650 проектів, а для порівняння в українських СЕЗ – 751; у межах польських спеціальних зон залучено 4,8 млрд. дол. США інвестицій та створено 63 тис. робочих місць, у той час як вітчизняні відповідні показники становлять 1,6 млрд. дол. США та 46 тис. робочих місць; при цьому порівняння обсягів наданих податкових пільг становить 483 млн. дол. США у Польщі і 832 млн. дол. США в Україні).

2004 року, разом із розширенням Європейського Союзу на 10 нових країн і започаткуванням Європейської політики сусідства (ЄПС), розпочався новий етап у відносинах ЄС та країн, що межують із ЄС на сході. Метою цього етапу є наближення країн-сусідів до ЄС і підтримка їх зусиль, спрямованих на реформування різних галузей. Шість країн-сусідів, а саме Вірменія, Азербайджан, Білорусь, Грузія, Молдова та Україна беруть участь в одній із найновіших ініціатив ЄС – Східному Партнерстві,

що було започатковано 7 травня 2009 року на саміті у Празі (Чеська Республіка). Ініціатива включає в себе нові заходи з підтримки економічного, соціального та політичного розвитку партнерських країн, а також деякі ініціативи, що демонструватимуть підтримку ЄС в окремих галузях.

Як свідчить досвід східноєвропейських країн – членів ЄС, у більшості з них після вступу до інтеграційного об'єднання відбувався відтік трудових ресурсів за кордон, однак у цілому рівень мобільності в державах ЄС є невисоким, що підтверджує теорію класиків Хекшера-Оліна, відповідно до якої вільне переміщення товарів, послуг, капіталів, з одного боку, успішно компенсує низьку мобільність праці, а з іншого – сприяє вирівнюванню цін на товари та фактори виробництва, що ще більше знижує рівень мобільності. Цю тенденцію підтверджують статистичні дані, які свідчать про те, що станом на кінець 2010 року лише 13 млн. громадян ЄС (тобто 2,5 %) хоча б один раз виїжджали до іншої держави ЄС. Для порівняння з 1995 р. ця цифра сягала 4 трлн. громадян (1,5 % загальної чисельності населення ЄС). Те ж стосується і трудової мобільності – близько 6 млн. осіб (що становить 3 % економічно активного населення) працюють в іншій державі ЄС та 10 % громадян мають довгостроковий досвід роботи в іншій країні ЄС [4, с. 76].

Ще одним напрямком впливу інтеграційного напряму на держави-учасниці є валютно-фінансова політика. Зі східноєвропейських країн до Єврозони 2011 року вступила Естонія, 2014 року – Латвія. Однак, як свідчить практика, приєднання окремих держав до Єврозони для них самих позитивних змін не несуть, але разом із тим підривають життєздатність і цілісність усього валютного союзу [3, с. 101]. Умови Єврозони є вигідними для держав-учасниць лише до того моменту, коли інтереси валютного союзу не починають іти врозрід з національними інтересами. Виходячи з цього, багато країн мають значний бюджетний дефіцит. З країн

східноєвропейського регіону лише Болгарія та Естонія мали дефіцит менше 3 % ВВП, що відповідає вимогам ЄС; решта східноєвропейських країн перевищують цей показник вдвічі, а в Латвії цифра сягає 10 % ВВП.

Тобто слід відзначити, що й сам Європейський Союз переживає певні кризові явища всередині самого об'єднання, виявляючи певну слабкість інституціональної структури економічного та валютного союзу. Про це свідчить боргова криза 2009-2010 рр., яка була поширена на окремі країни, які приєдналися до Єврозони (Греція, Ірландія, Іспанія, Португалія). Другим свідченням системної кризи економічного та валютного союзу стало питання про неможливість членства периферійних держав, зокрема Греції, у зоні євро. І зрештою, ще одним проявом політичної кризи всередині спільноти стала відмова Великої Британії та Чехії щодо підписання угоди про стабільність, координацію та управління в економічному та валютному союзі («бюджетний пакт») [3, с. 109]. Тобто реальний досвід валютної інтеграції всередині Європейського Союзу продемонстрував, що економічний та валютний союз не відповідає критеріям оптимальної валютної зони. Чинна ж модель валютної інтеграції посилює конкурентні переваги одних держав, не створюючи необхідних стимулів для зміни структури економіки інших [3, с. 110].

Окремі з вищенаведених результатів також підтверджуються даними експертної оцінки, проведеної в листопаді 2014 року фондом «Демократичні ініціативи ім. І. Кучеріва» у межах проекту «Європейська інтеграція та реформи Вишеградських країн: уроки для України» за підтримки Міжнародного Вишеградського фонду. Оцінювання здійснювалося з метою виявлення основних внутрішніх і зовнішніх обмежників державної політики євроінтеграції України, визначення ключових реформ, що потрібні державі для її наближення до «європейських стандартів», обґрунтування механізмів допомоги з боку ЄС для проведення реформ в Україні, визначення змін, які необхідні для впровадження

у відносинах Україна – ЄС для збільшення рівня прихильності до євроінтеграційного напрямку серед громадянського суспільства України, а також визначення держав, досвід яких може бути корисним і придатним для українських реалій. У цілому результати оцінювання свідчать про таке:

– основними перешкодами внутрішнього характеру при реалізації державної політики євроінтеграції є низька ефективність та інституційна недосконалість системи державного управління, низький рівень координації євроінтеграційного напрямку України, високий рівень корупційних явищ у державі;

– найбільш впливовими чинниками зовнішнього характеру залишаються: військова загроза з боку Російської Федерації, антиукраїнська інформаційна кампанія, яка негативно впливає на імідж держави у світі, неготовність безпосередньо ЄС до дальшого розширення та кризові явища й тенденції всередині самого об'єднання;

– найбільш суттєва допомога з боку Європейського Союзу потрібна Україні для реалізації першочергово таких реформ: правоохоронної системи, державного управління, судової системи, дерегуляції та стимулювання підприємництва, а також здійснення економічних перетворень і розвитку ринкової економіки.

– серед найбільш ефективних механізмів допомоги Україні в проведенні реформ було виокремлено: консультативну допомогу з боку держав-учасниць ЄС, які мають позитивний досвід у реалізації тієї чи іншої реформи, програми фінансової та технічної допомоги;

– серед змін у відносинах Україна – ЄС, які призведуть до більш широкої громадської прихильності до євроінтеграційного курсу держави, зазначено: уведення безвізового режиму з країнами ЄС, а також реальну політичну та економічну підтримку для опору агресії з боку Російської Федерації;

– найбільш корисним і придатним до українських реалій було визначено досвід таких держав, як Польща, Литва, Словаччина та Естонія [2].

Таким чином, для України залишається показовим досвід реалізації державної політики держав східноєвропейського простору, частина яких належить до пострадянських, що зумовлює схожість рівня економічного розвитку та проблем, цілей і завдань, що постають перед ними.

Висновки з даного дослідження. Ураховуючи десятирічний досвід окремих східноєвропейських держав, які мали близький рівень розвитку з українською державою, наявним фактом є те, що розвинене інтеграційне об'єднання Європейський Союз накладає певний негативний відбиток на ті держави, державна політики яких не змогла витримати Маастрихтських критеріїв членства, що позначилося певними кризовими явищами як у самих державах, так і на теренах самого об'єднання. Як певні «уроки» з досвіду державного управління в сфері євроінтеграції інших країн Україна має винести такі: реформування економіки держави мусить мати послідовний, стратегічний і неспішений характер, залучення іноземних кредитних джерел фінансування мусить мати певний ліміт, оскільки зростання державного боргу може призвести до загострення фінансової кризи та віддалити державу від тих критеріїв, які ставить перед державами європейська спільнота; ключовою реформою має стати судова реформа та антикорупційні заходи, яким мають сприяти й відповідні інституційні умови всередині держави; одним із напрямків державної політики щодо забезпечення коштів на фінансування євроінтеграційного напрямку має стати залучення іноземного капіталу на інвестиційній основі (створення спільних підприємств, підприємств з іноземним капіталом тощо). З огляду на це необхідними з боку держави є заходи з реалізації ключових реформ, зазначених у Стратегії-2020, стабілізація макроекономічного та політичного становища, урегулювання фінансової стабільності тощо, а також використання переваг європейської

ініціативи Східне Партнерство, що сприятиме поступовій адаптації українських реалій до умов європейського простору.

Перспективи подальших розвідок. Перспективним у дослідженні вищезазначеної проблематики залишається розгляд питань, пов'язаних з пошуком ефективних державних механізмів підвищення рівня окремих складових глобальної конкурентоспроможності України, які наразі для нашої країни залишаються на рівні нижчому за середній показник східноєвропейських держав (ефективність інституцій, макроекономічна стабільність, ефективність товарних ринків, рівень розвитку фінансового ринку, технологічна готовність).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Черненко Т. В. Досвід євроінтеграції Болгарії : аналіт. записка [Електронний ресурс] / Т. В. Черненко // Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1412/мм>.
2. Європейська інтеграція Вишеградських країн: досвід реформ та уроки для України [Електронний ресурс] / Фонд «Демократичні ініціативи ім. І. Кучеріва. – Режим доступу : http://www.dif.org.ua/ua/polls/2014_polls/evropeiska-integracija-vishegradskih-krain-dosvid-reform-ta-uroki-dlja-ukraini-.htm.
3. Громогласова Е. Европейский универсум как он есть / Е. Громогласова // Мировая экономика и международные отношения. – 2014. – № 4. – С. 109–118.
4. Кондратьева Н. Единый рынок ЕС: теория и практика / Н. Кондратьева // Мировая экономика и международные отношения. – 2014. – № 3. – С. 74 – 87.
5. Торговельно-економічне співробітництво Україна – ЄС [Електронний ресурс] / Представництво України при Європейському Союзі та Європейському співтоваристві з атомної енергії. – 2014. – Режим доступу : <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/trade-and-economic/ukraine-eu-trade>.
6. Гайдуцький П. Україна – ЄС: проблеми інтеграції [Електронний ресурс] / Павло Гайдуцький // Дзеркало тижня. – 7 червня 2013. – Режим доступу : http://gazeta.dt.ua/international/ukrayina-yes-problemi-integraciyi-_.html.
7. Сидорук М. Особливості інтеграції держав Балтії до ЄС / Марія Сидорук // Наукові записки. Сер. «Міжнародні відносини». – Вип. 2. – 2010. – С. 97–104.
8. Коваль О. Єврозоні потрібна Латвія / Олексій Коваль [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня. – 14 червня 2013. – Режим доступу : http://gazeta.dt.ua/international/yevrozoni-potribna-latviya-vidpravlyayuchi-zaproschennya-do-rigi-bryussel-hoche-polipshiti-sviy-imidzh-_.html.
9. The Global Competitiveness Report 2012 – 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2012-13.pdf.

Statement of the problem. The modern foreign public policy which has among others the purpose of improving of the state image in the world, that is strengthening by the world tendencies connected with aspiration of developing countries to find the membership status in the leading integration associations aimed at several conveniences and additional prospects of economic growth obtaining caused the fact that European integration had become the state strategic course for Ukraine.

Urgency. Despite the mind that the entry into the European Union (EU) at once provides a set of prospects for the state growth, actually, the fact is that the EU gives more opportunities to developed countries and has no possibility to help cardinally the countries which to a certain extent lag behind. For this reason, an actual issue is a studying of public policy realization experience concerning membership in the EU of those countries which at the time of the entry had the level of the development lower than the leading states of Western Europe standing at the origins of the economic union. In particular, there can be useful for Ukraine to research an experience of a public policy in the sphere of European integration of certain Post-Soviet countries (Estonia, Latvia, Lithuania) and a number of East European countries (Bulgaria, Poland, Romania, Slovakia, Slovenia, Hungary, Croatia, the Czech Republic).

The purpose of the article – the analysis of East European countries public policy concerning the European integration and the influence of the economic and currency union tendencies on further development of this group of states, and also the development of mechanisms of a domestic public policy realization concerning the integration in European space in crisis for Ukraine and the EU conditions considering the elements of such policy realization experience of East European countries.

Our task was to study – a foreign experience of European integration of East European countries which at the time of the entry to the EU had to a certain extent similar tasks, problems and a level of development as Ukraine and

allocating of those public policy mechanisms of East European group of states which would be useful and suitable for modern Ukrainian realities.

Summary. In the article the consequences of certain East European countries public policy realization concerning the entry into the European Union are considered. The positive directions of their public policy in this sphere which Ukraine has to be avoided in its activity are defined, and some aspects which led to certain negative consequences from being in the EU which should be implemented in domestic practice of European integration are revealed. Actions of public policy realization in the area of integration into the European space in crisis conditions for Ukraine and the EU are offered.

Conclusion and outcomes. Considering ten years' experience of certain East European states which had a similar level of development with Ukraine, the fact is that the developed integration association as European Union leaves a certain negative mark on those states which public policy couldn't correspond the Maastricht criteria of membership that had been designated by certain crisis phenomena, both in the states, and on the area of the association itself. As certain "lessons" of other countries' public administration experience in the sphere of European integration Ukraine has to take into account the following things: reforming of the state economy has to carry the consecutive, strategic and not accelerated character, attracting of foreign credit sources of financing has to carry a certain limit as growth of a state debt can lead to an intensification of financial crisis and alienated the state from those criteria which the European community puts before the states; judicial reform and anti-corruption actions to which the corresponding institutional conditions in the state has to render assistance also have to become key reform; one of the directions of a public policy concerning providing funds for financing of the European direction has to become attraction of the foreign capital on an investment basis (creation of the joint enterprises, enterprises with the foreign capital etc.). Therefore, it is necessary the realization of key reforms specified in Strategy-2020, stabilization

of macroeconomic and political situation, settlement of financial stability etc., and also using the advantages of the European initiative of Eastern Partnership which will render assistance to gradual adaptation of the Ukrainian realities to conditions of the European space.